

ÜRÜN MASALARI AYÇİÇEĞİ BÜLTENİ

KASIM 2019

DÜNYA AYÇİÇEĞİ PİYASALARI

Dünyada ve Türkiye’de yağlı tohumlar, bitkisel yağ ve mamulleri sektörünün, son 20-25 yıl içerisinde büyük bir ivme kazandığı görülmektedir. Küresel yağlı tohumlar ve bitkisel yağ pazarının geçen yıllar içerisinde yüksek bir büyüme eğilimi içerisinde olduğu ve Doğu Asya’da da yağlı tohumlar ve bitkisel yağ talebinin artması küresel üretimin de yükselmesini sağlamıştır. Bununla birlikte son yıllarda biyoyakıt talebinin artması da yağlı tohum üretimini olumlu yönde etkilemiştir.

Yağlı tohumların gıda amaçlı kullanımında, yağ üretimi ön plana çıkmaktadır. Yağ üretiminin yanı sıra bu bitkilerden bazıları un ve diğer gıda maddelerine katkı olarak da kullanılabilir. Bu ürünlerin işlenmesi sonucunda ortaya çıkan atıklar da yem hammaddesi veya katkısı olarak değerlendirilmektedir.

Yağlı tohumlar ve bitkisel yağ fiyatlarının artan gıda ve enerji talebi doğrultusunda yükselmeye devam edeceği düşünülmektedir. Küresel yağlı tohumlar ve bitkisel yağ üretimi ve işlenmesi pazarındaki en büyük üreticiler soya yağında ABD, Brezilya, Arjantin, Çin; kolza tohumunda AB ve Kanada’dır. Ayçiçeği yağı tüm dünya ülkelerinde farklı coğrafyalarda yetiştirilmekte olup dünyada hiçbir üretici ülke, küresel üretimin % 15’inin üzerinde üretim gerçekleştirememektedir.

Dünyada en önemli yağ bitkilerinden biri olan ayçiçeği ülkemizde de en fazla ekim alanına ve üretime sahip yağ bitkisidir. Halkın genelde bitkisel yağ olarak ayçiçeği yağını tercihi ve özellikle Trakya Bölgesinde ekim nöbetinde temel bitki oluşu (Buğday-Ayçiçeği), geniş adaptasyon kabiliyetine sahip ve mekanizasyona çok uygun olması gibi nedenler ayçiçeğini, ülkemiz açısından en önemli yağ bitkisi haline getirmektedir. Hemen hemen her bölgemizde yetiştirilebilen ayçiçeği bitkisinin tanelerinden yüksek oranda ve kaliteli yağ elde edilebilmektedir.

Dünya yağlı tohum üretiminde ayçiçeğinin payı ortalama % 9 civarındadır. Dünya yıllık ayçiçeği tohumu üretiminde önde gelen ülkeler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

ÜLKELER İTİBARIYLA AYÇİÇEK TOHUMU ÜRETİMİ (Bin Ton)

ÜLKELER	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19*
Ukrayna	8.000	9.500	8.390	10.940	10.000	12.100	15.100	13.200	15.500
Rusya	5.820	9.500	8.000	10.200	9.000	9.700	11.600	10.600	12.000
AB-28	6.975	8.300	7.020	9.110	8.920	7.770	8.550	9.740	9.546
Arjantin	3.665	3.780	2.850	2.310	2.700	2.830	3.300	3.500	3.800
Çin	3.665	1.700	1.730	2.420	2.380	2.700	2.750	2.800	2.860
ABD	1.241	925	1.240	920	1.000	1.330	1.200	980	961
TÜRKİYE	1.020	940	1.100	1.450	1.200	1.350	1.470	1.800	1.750
Hindistan	650	620	620	580	390	360	-	-	-
GüneyAfrika	860	522	560	830	660	760	870	850	740

Kaynak: Oil World Monthly (*) Tahmini

TÜRKİYE ÜRETİMİ

Ülkemizde ekimi yapılan yağlı tohumlu bitkiler içerisinde ekim alanı ve üretim bakımından birinci sırayı ayçiçeği almaktadır. Ülkemizde üretilen bitkisel yağların %50'si de ayçiçeğinden elde edilmektedir. Türkiye, son 10 yılın ortalamasına göre 1,5 milyon tonluk ayçiçeği üretimi ile son on yıllık ortalaması 36 milyon ton olan dünya ayçiçeği üretiminin %4'ten fazlasını gerçekleştirmektedir. Ayçiçeği tarımı daha çok Trakya ve Marmara Bölgesi'nde yapılmakta olup, genelde hububat (buğday- arpa) ile münavebeli ekim nöbeti uygulanmaktadır. Ülkemizde en yoğun üretim alanına sahip illerimiz Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Konya ve Adana'dır.

Türkiye Ayçiçeği Üretim Alanları

Türkiye'nin bitkisel yağ ihtiyacı, nüfus artışına ve kişi başına tüketilen yağ oranının yükselmesine paralel olarak artış göstermektedir. Bu artış, diğer ülkelere göre Türkiye'de daha yüksek oranlarda seyretmektedir. Türkiye'nin yıllık yağ tüketimi yaklaşık olarak 1 milyon ton civarındadır. Bunun da yaklaşık 10 bin tonu hayvansal yağlardan, geriye kalanı ise bitkisel yağlardan karşılanmaktadır. Bitkisel yağlar içerisinde ise ayçiçeğinin payı ortalama 600 bin ton ile en yüksek miktara sahiptir.

TÜRKİYE' DE YILLAR İTİBARIYLA AYÇİÇEK (YAĞLIK) ÜRETİMİ

YILLAR	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)
2010	551.400	1.170.000	212
2011	556.000	1.170.000	210
2012	504.616	1.200.000	238
2013	520.260	1.380.000	265
2014	552.465	1.480.000	268
2015	558.997	1.450.000	264
2016	616.780	1.500.000	243
2017	681.797	1.800.000	264
2018	648.934	1.800.000	277
2019*	771.432	1.950.000	253

Kaynak: TÜİK * 2.tahmin

DÜNYA AYÇİÇEĞİ TİCARETİ

Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının yaklaşık yarısını AB-28 ülkeleri ve Ukrayna gerçekleştirmektedir. Dünya ayçiçeği tohumu ithalatı ise son beş yılın ortalamasına göre 2,1 milyon ton olup, ithalatta ilk sırada ülkemiz bulunmakta olup, onu AB izlemektedir.

DÜNYA AYÇİÇEK TOHUMU, İTHALAT VE İHRACATI

YILLAR	İHRACAT (Milyon Ton)	İTHALAT (Milyon Ton)
2010/2011	1,85	1,86
2011/2012	1,98	1,97
2012/2013	1,54	1,48
2013/2014	1,95	1,96
2014/2015	1,78	1,78
2015/2016	2,15	2,11
2016/2017	2,62	2,65
2017/2018	2,47	2,45

Kaynak: Oil World Monthly

ÜLKELER İTİBARIYLA YAĞLIK AYÇİÇEĞİ TOHUMU İTHALATI (Bin Ton)

ÜLKELER	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Türkiye	719	844	628	581	447	436	611	600
AB-28	393	291	214	329	275	577	632	360
ABD	40	37	51	55	60	54	57	80
Kanada	33	35	25	37	-	-	-	-
G.Afrika	51	2	53	126	43	52	54	20
Diğer Ülkeler	497	690	459	662	768	667	830	871
Dünya	1.732	1.899	1.430	1.960	1.781	2.113	2.654	2.451

ÜLKELER İTİBARIYLA YAĞLIK AYÇİÇEĞİ TOHUMU İHRACATI (Bin Ton)

ÜLKELER	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Moldova	156	175	190	300	348	315	564	580
AB-28	555	562	521	675	520	462	365	510
Çin	175	186	158	173	244	286	365	380
Rusya	13	402	31	131	61	105	362	180
Ukrayna	446	284	127	71	123	171	261	160
Diğer Ülkeler	411	370	456	380	297	528	296	278
Dünya	1.756	1.836	1.483	1.950	1.772	2.152	2.622	2.478

Ülkeler itibariyle yağlık ayçiçeği tohumu ihracatında görüldüğü üzere ilk sırada Moldova yer almakta olup, bunu AB ve Çin sonrasında ise sırayla Rusya ve Ukrayna takip etmektedir.

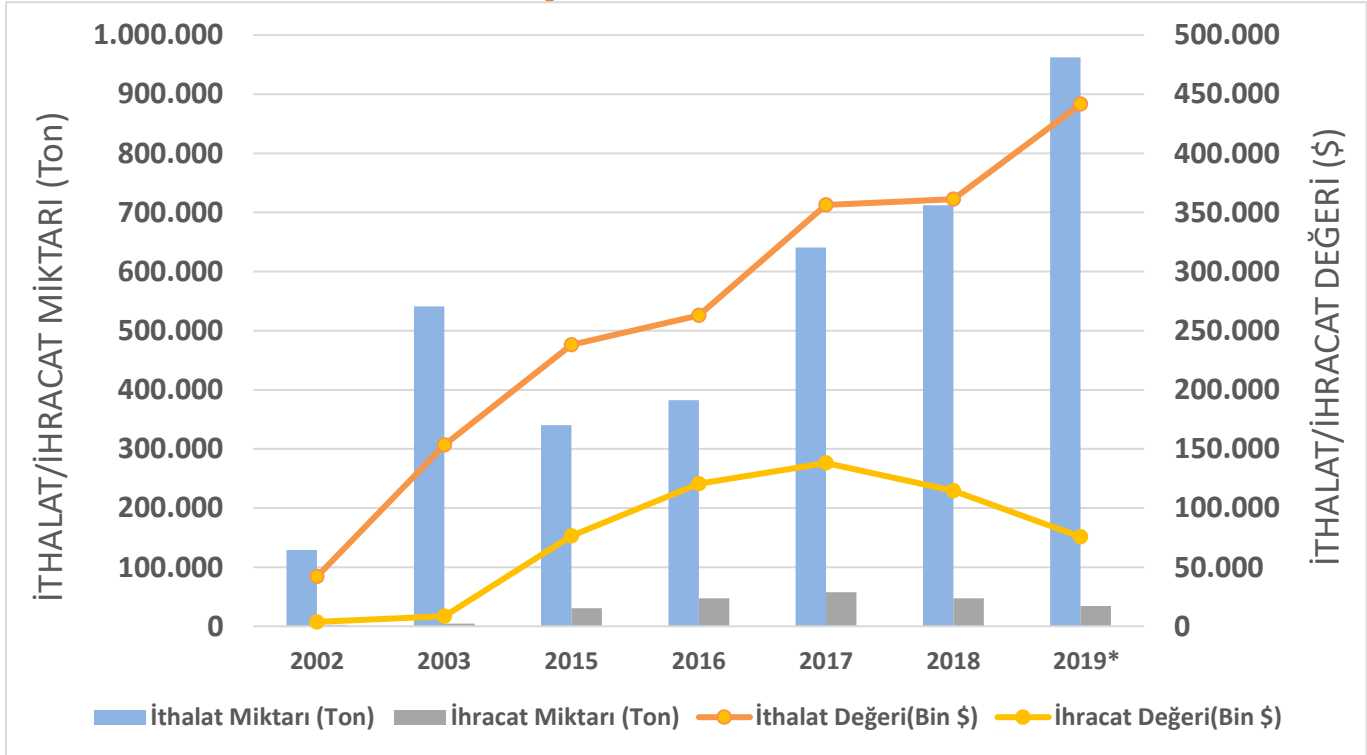
TÜRKİYE AYÇİÇEĞİ TİCARETİ

Türkiye’de gerek hızlı nüfus artışı ve gerekse kişi başına artan tüketim sonucu bitkisel yağ tüketiminde sürekli bir artış gözlenmektedir. Ülkemizde yağlı tohumların ekiliş eğilimi gösterdiği yıllarda bile, artan nüfus ve buna bağlı olarak kişi başına tüketimin artması sebebiyle, yağ üretimi, tüketimi karşılayamamıştır. Böylece giderek artan yağ açığı ortaya çıkmış ve bu açık ithalat yolu ile giderilmiştir. Söz konusu bu açık yağlı tohum ve ham yağ ithalatı yoluyla karşılanmakta, bu çerçevede ülkemiz üretiminin yetersizliğinin doğal sonucu olarak gerek yağlı tohum gerekse ham yağ ithalatına ödenen rakamların petrolden sonra yurt dışına en çok ödemenin yapıldığı ithalat ürünleri olarak yer almalarını sağlamaktadır. Bu özelliği ile ayçiçeğinin stratejik bir öneme sahip olduğu açıkça görülmektedir. Türkiye’nin yağlık ayçiçeği tohumu ithalat değerleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

YILLAR	İthalat Miktarı(Ton)	İthalat Değeri(Bin \$)
2015	340.326	237.984
2016	382.329	263.005
2017	640.442	356.471
2018	712.121	361.101
2019/9 ay	962.363	441.482

Kaynak: TÜİK

DIŞ TİCARET VERİLERİ

Ayçiçeği (Yağlık) ürününü ithal ettiğimiz ilk 3 ülke Moldova, Romanya, Bulgaristan’dır.

DÜNYA AYÇİÇEĞİ FİYATLARI

Son dokuz yıl için aylar itibariyle yağlık ayçiçeği tohumu CIF (CIF\$/Ton) dünya fiyatlarına ait tablo aşağıdadır.

AYLAR	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ocak	434	691	547	673	477	438	465	416	381
Şubat	444	696	573	683	492	438	464	415	396
Mart	463	671	596	626	524	433	436	410	397
Nisan	479	663	626	604	515	426	427	400	393
Mayıs	485	678	638	625	466	406	428	403	405
Haziran	423	699	605	512	449	420	429	396	380
Temmuz	443	685	623	535	425	432	403	399	370
Ağustos	491	603	664	410	401	430	404	397	360
Eylül	534	555	704	413	403	431	406	399	370
Ekim	634	485	668	435	419	464	413	390	345
Kasım	693	534	653	485	443	478	423	393	
Aralık	689	531	666	479	464	480	420	395	

Kaynak: Oil World Monthly Bultens (Rotterdam Borsa Fiyatı)

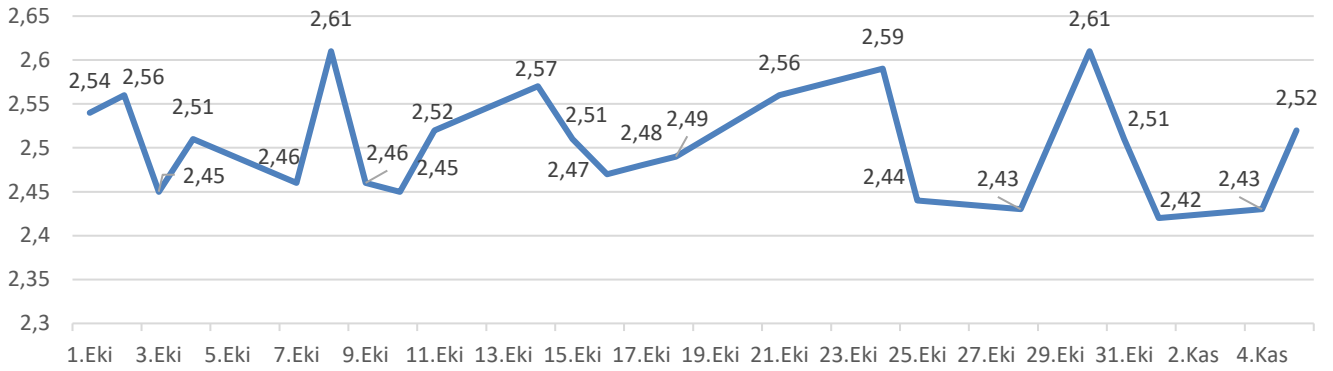

TÜRKİYE AYÇİÇEĞİ FİYATLARI

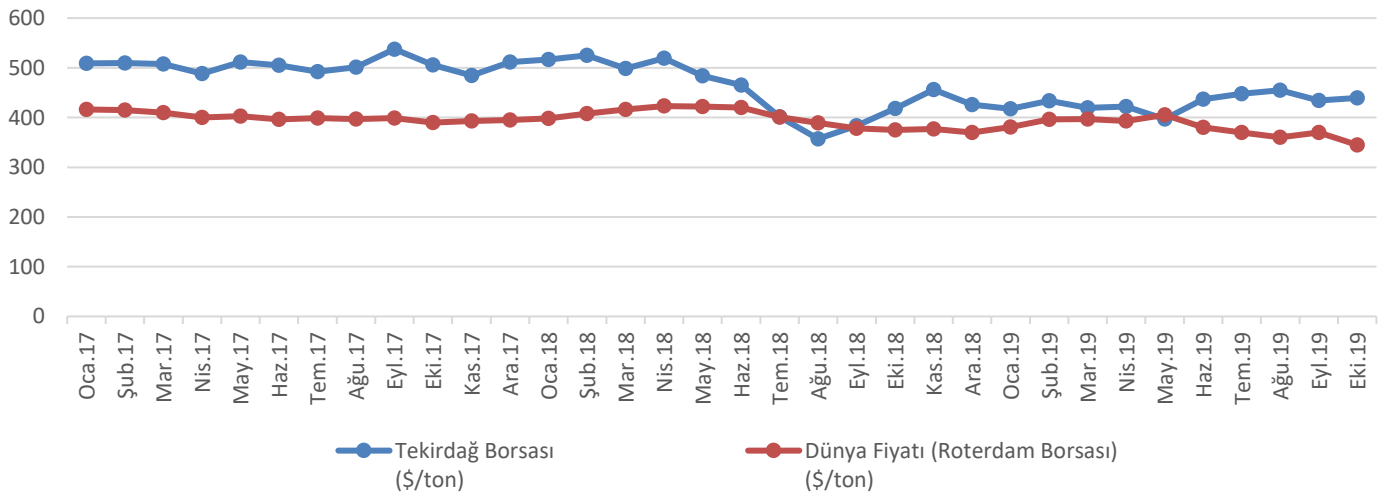
Ülkemizin gerek bitkisel yağ üretiminin tüketimi karşılayabilecek duruma getirilmesi, gerekse çiftçilerin emeğinin karşılığını alabilmesi amacıyla uygulanmakta olan yağlı tohumlu bitkiler üretimini teşvik politikası çerçevesinde yağlık ayçiçeği desteklemeye tabi tutulmuştur. Ülkemizde ayçiçeği ile ilgili politikalar; tarımsal desteklemeler, tarife kontenjanı ve gözetim fiyatı uygulamaları ile sürdürülmektedir. Tarımsal desteklemeler ise mazot-gübre desteği, havza bazlı fark ödemesi desteği ve tarım sigortası desteği şeklinde uygulanmaktadır.

Ülkemizde yoğun bir şekilde ekilişi olan ayçiçeği (yağlık) bitkisinin işlenip yağ haline dönüştürülmesinde birçok aracı kuruluş görev almaktadır. Bunlardan en büyüğü bir çiftçi kooperatifi olan Trakya Birlik A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatifleridir. Trakya Birlik ve TTK üreticilere, ürünlerini açıklanan güncel rakam üzerinden alım garantisi sunduğundan dolayı, piyasa da söz sahibi olmuş ve güvenilirliği kazanmıştır. Bunun yanında diğer firmalarda alım yaparak piyasa fiyatı oluşmasına yardım etmektedirler. Ülkemizde oluşan güncel borsa fiyatları şöyledir:

Tekirdağ Ticaret Borsası (Kg/TL)

Ayçiçeği (Yağlık) Dünya ve Türkiye Fiyatları

DEĐERLENDİRME

Ülkemiz yağlı tohumlu bitkileri arasında stratejik öneme sahip ayçiçeği; çiftçiler tarafından yoğun bir şekilde üretilmeye devam etmektedir. Ülkemizde şubat mart aylarında yörelere göre ekiliş yapılan ayçiçeği, oluşum evrelerini tamamlayarak hasat olgunluğuna gelmiş ve tüm yurttta hasatlar tamamlanmıştır.

2019 yılı destekleme tebliğinin yayınlamasıyla birlikte ayçiçeği (yağlık) fark ödemesi desteği 40 krş/kg olarak belirlenmiş ayrıca dekara 26 lira mazot 4 lira da gübre olmak üzere toplam 30 lira da mazot gübre desteği verileceği açıklanmıştır.

Son yıllarda artan girdi maliyetleri, üreticileri zor durumda bırakmış ve kullanılan ilaç, gübre gibi maliyet kalemlerini kısmasına neden olmuştur. İhtiyacımızın karşılanması için yapılan ithalat miktarları her geçen yıl artmaktadır.

Üreticilerin beklentisi desteklemelerin artırılması yönündedir. Yerli hibrit tohum çeşitlerinin ıslahını arttırarak, üretim materyali olarak ülke genelinde yaygınlaştırılmasıyla üretim miktarımız artacak ithalatımız azalacaktır.

Ayrıca hasat zamanı ithalatın engellenmesi, gözetim fiyatı uygulamasının devam etmesi ve 31.01.2020 tarihinden sonra %27'den tekrar %13' e inecek olan gümrük vergisi oranının ertelenmesi veya tekrar gözden geçirilmesi de üreticilerimiz açısından faydalı olacaktır.

HAZIRLAYAN

**Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
Tarım Havzaları Daire Başkanlığı
Bilgi için: 0 312 258 84 03**